

המלחמה באוקראינה - עליית מדרגה בסיוע המערבי וחשש להסלמה

אלדד שביט ושמעון שטיין | 1 במאי, 2022 | גיליון 1594

מטרת התנהלותו של המערב במערכה באוקראינה נותרה למנוע ניצחון של רוסיה ולהבטיח כי אוקראינה לא תפסיד. לשם כך מוביל הממשל האמריקאי מאמץ בינלאומי לשדרוג משמעותי באיכות ובקצב ההעברות של נשק כבד לאוקראינה. עם זאת, במערב ברור כי למרות כישלונה של רוסיה להשיג את יעדיה המקוריים במערכה, הנשיא פוטין אינו מתכוון להרפות. על רקע זה, סביר כי הממשל האמריקאי ומדינות אירופה לוקחים בחשבון אפשרות להסלמה ניכרת בשטח בתקופה הקרובה. בשלב זה, סביר שהמערב לא יסטה מהחלטתו להימנע מעימות צבאי ישיר עם רוסיה ולא ישלחו כוחות למערכה, אך כבר הוכח שמהלכים שנראו לא הגיוניים בשלבים הראשונים של המלחמה הפכו מציאותיים מאוחר יותר. מבחינת ישראל, הזמנתה לכינוס שערך שר ההגנה האמריקאי בגרמניה, לתאום העברות הנשק לאוקראינה, מעיד כי הממשל רואה בה חוליה במאמצים הבינלאומיים. סביר שכלל שהמערכה תתארך והאוקראינים יזדקקו לסיוע צבאי נוסף, יגברו הלחצים על ישראל בהקשר זה.

ביקור אמריקאי רם דרג בקייב, ראשון מאז תחילת המלחמה, של מזכיר המדינה אנתוני בלינקן ושר ההגנה לויט אוסטין, לאחר ששורת מנהיגים אירופים כבר ביקרו שם בשבועות האחרונים, שב והמחיש את החשיבות הרבה שמייחס הממשל האמריקאי להבלטת המעורבות הפעילה מצידו בסיוע למאמציה הצבאיים של אוקראינה נגד רוסיה. בלינקן הדגיש לאחר הביקור כי "האסטרטגיה שגיבש הממשל - תמיכה מאסיבית באוקראינה, לחץ משמעותי נגד רוסיה והפגנת סולידריות יחד עם יותר מ-30 מדינות התומכות במאמצים - מביאה לתוצאות אמיתיות".

גם אם בשלב זה לא ברור מתי וכיצד תסתיים המערכה, המטרה של המערב ממשיכה להתמקד במניעת ניצחון מרוסיה והבטחה כי אוקראינה לא תפסיד. קביעתו של שר ההגנה האמריקאי לאחר ביקורו בקייב כי "ארצות הברית רוצה לראות את רוסיה נחלשת עד כדי כך שהיא לא תוכל לעשות את הדברים שהיא עשתה בפלישה לאוקראינה", משקפת יעד שאפתני, שלא ברור עד כמה תואם עם בעלות הברית בנאט"ו והאם יהיה מקובל על האוקראינים, שעליהם מוטלת המשימה בפועל. לדברי אוסטין, הממשל מאמין כי אוקראינה יכולה לנצח ולהגיע למצב שבו הריבונות והשלמות הטריטוריאליות שלה נשמרות. יודגש כי המשא ומתן שמתנהל בין הרוסים לאוקראינים מצוי במבוי סתום, אך נראה כי גם עוד קודם לכן הממשל האמריקאי, גם אם לא

יצא פומבית נגדו ואף חזר ואמר כי יכבד את רצונותיה של אוקראינה, לא גילה התלהבות מהאפשרות כי התוקפנות הרוסית תסתיים בהסכם פשרה, שינוצל על ידי הקרמלין להוכיח כי רוסיה השיגה הישגים באמצעות המהלך הצבאי. בראיית המערב, אוקראינה אינה נלחמת רק על עצמאותה ושלמותה הטריטוריאלית אלא גם על הדמוקרטיה והעקרונות של הסדר הליבראלי - מה שסותר את העמדה שעליה חוזרות גרמניה, ארצות הברית ואחרות, כי הן אינן שותפות אקטיביות במלחמה שנועדה להגן על יעדים אלה.

על מנת להשיג היעדים בשדה המערכה, האמריקאים מובילים מאמץ לשידרוג משמעותי באיכות ובקצב ההעברות של נשק כבד לאוקראינה. אמצעי הלחימה שנשלחים בימים אלה הם בעלי טווח ארוך יותר. הם כוללים, בין היתר, תותחי הוביצר, מערכות נ"מ, מערכות נגד ספינות, כטב"מים חמושים, משאיות משוריינות, נגמ"שים ואפילו טנקים. בהקשר זה, הנשיא האמריקאי הדגיש לאחרונה כי "אנחנו נמצאים בחלון זמנים קריטי במהלכו הם (הרוסים) מתכוונים להכין את השלב הבא במלחמה הזו. ארצות הברית ובעלות בריתה זזות מהר ככל האפשר כדי לספק לאוקראינה את הציוד והנשק לה היא זקוקה". ארצות הברית גם הובילה כינוס מיוחד שהתקיים בבסיס אמריקאי בגרמניה, שעתיד להתכנס מדי חודש להערכת מצב, של כ-40 שרי הגנה ממדינות חברות ושאינן חברות בנאט"ו, במטרה להדק את התאום והמחויבות לשיגור האמל"ח. במהלך הכינוס הודיעה פולין כי תשלח טנקים וגרמניה מתכוונת לשלוח כלי נ"מ משוריינים.

הממשל מעריך כי הלחצים על רוסיה נושאים פרי וכי עד כה כשלו מאמצי רוסיה להשיג את יעדיה המקוריים באוקראינה ובולטת חולשתה הצבאית. עם זאת, בכירי הממשל האמריקאי ולאחרונה גם יושב ראש המטות המשולבים חוזרים ומדגישים כי "סידורי הביטחון העולמיים" שכוננו לאחר מלחמת העולם השנייה עדין מאוימים על ידי הרוסים וכי "אם מצב זה יישאר על כנו, ואם לא תהייה תשובה לתוקפנות הזו ורוסיה תצא מזה ללא עלות, הזירה הבינלאומית תיכנס לעידן של אי יציבות מוגברת". יתר על כן, בממשל מבינים כי המערכה רחוקה מסיום וכי השגת היעד של החלשה משמעותית של רוסיה עלול להיתקל בקשיים רבים בחודשים הקרובים. היעד שהוצב להרחיב ולשפר את האמל"ח המועבר לאוקראינה יחייב את ארצות הברית ומדינות אירופה להמשיך ולהשקיע משאבים רבים, בכללם כלכליים, ויחייב תאום הדדי מתמיד כדי למנוע ממחלוקות אפשריות להחריף ככל שהמערכה תימשך, לפגוע במאמץ הכולל ולשחק לידי הרוסים.

אכן, למרות כישלונה של רוסיה עד כה להשיג את יעדיה, האבדות והנזקים שספגו כוחותיה וכן הבעיות הכלכליות הניצבות בפניה עקב הסנקציות שהוטלו עליה, לא נראה כי הנשיא פוטין מתכוון להרפות ונראה שהוא נחוש, למרות הקשיים, לגרוף הישגים במזרח ובדרום אוקראינה, ובכלל זאת להמשיך בניסיון לנתקה מהים השחור על ידי כיבוש אודסה. בשטח מתחזקות העדויות כי פניה של רוסיה לפלוש גם למולדובה, יתכן תוך ניסיון לחבור לחבל הפרו-רוסי טרנסניסטריה. כן מצהירה מוסקבה שמבחינתה העברת האמל"ח המתקדם לאוקראינה היא

התערבות ישירה של המערב במערכה, ומזהירה מתגובה. שר החוץ הרוסי, סרגיי לברוב, איים כי המערכת הבינלאומית מתקרבת למלחמת עולם שלישית וכי נאט"ו, המספק נשק לאוקראינה, הופך דה פקטו לחלק מהמלחמה. כן ממשיכה רוסיה לאיים בשימוש בגרעין, כחלק מהמאמץ להרתיע את המערב מלסייע לאוקראינה. במקביל, רוסיה דבקה בניסיון להשפיע על הנחישות האירופית, בין היתר על ידי הפסקה מידית של אספקת גז לבולגריה ופולין. זאת, לאחר שמדינות אלה דחו את דרישתה לתשלום ברובל במקום ביורו / דולר (המעוגן בהסכם עימה). לא ברור האם רוסיה תודיע כי תפסיק את אספקת הגז גם למדינות נוספות. צעד זה צפוי להגביר את מאמציהן של רבות ממדינות האיחוד האירופי לזרז את שחרורן מהתלות באספקת אנרגיה מרוסיה. בד בבד, לפחות בטווח הקצר הוא עלול לפגוע בחיי היום יום במערב אירופה ויתכן גם להחליש בחלק מהבירות את הנחישות להמשיך במאמצי התמיכה באוקראינה.

על רקע זה, סביר כי הממשל האמריקאי וחברות נאט"ו לוקחים בחשבון את האפשרות להסלמה משמעותית בשטח בתקופה הקרובה. השלכותיה של הסלמה על מדיניותן עדין אינן ברורות, אך סביר כי היא תחייב אותן למענה. בשלב זה, לא נראה סביר שמדינות נאט"ו ובראשן ארצות הברית יסוו מהחלטתן להימנע מעימות ישיר עם רוסיה, אלא אם היעדים הרוסיים יכללו גם פגיעה במדינות נאט"ו. בכל מקרה, יש לקחת בחשבון כי תהליכי קבלת החלטות במהלך המשבר במזרח אירופה הוכיחו שגם מה שנראה לא הגיוני בשלבים הראשונים של המערכה הפך מציאותי בשלבים מאוחרים יותר עקב הצורך במענה להתפתחויות והאיומים שהציבה רוסיה.

ככלל, היעדים האסטרטגים של הממשל, גם בצילה של המערכה במזרח אירופה, נותרו בעינם ובראשם הצבת ההתמודדות עם האיום מסין בראש סדר העדיפות. ארצות הברית רואה בתוצאות המערכה באוקראינה גורם משפיע מרכזי על סדר היום העולמי ובראיתיה, הנחישות שתפגין מול רוסיה ובעיקר מניעת כל הישג ממנה ישפיעו גם על התנהלות סין בשנים הקרובות. בזירה האמריקאית הפנימית, נראה כי הממשל מאמין שהוא מגיע לישורת האחרונה לקראת בחירות האמצע לקונגרס שייערכו בנובמבר, כשביכולתו להצביע על הישגים במדיניות החוץ, בדגש על קידום שיתוף הפעולה הבינלאומי ובכלל זה חיזוק נאט"ו כרכיב מכריע במניעת הישגים מרוסיה. ההחלטה הצפויה של פינלנד ושבדיה להצטרף לנאט"ו תוצג מטבע הדברים כהישג חשוב בהקשר זה. סביר כי הממשל יציג הישגים אלה כמשקל נגד לבעיות פנים רבות ורבות משמעות, ובראשן אינפלציה גוברת, שהמענה להן בעייתי. בנוסף, הממשל משתמש במערכה במזרח אירופה כדי להסביר את הבעיות הכלכליות. גם אם קיים כיום קונצנזוס פנים-אמריקאי ביחס ליעדים במערכה באוקראינה, הממשל צפוי לנצל את העידוד הרפובליקני לקשרים עם רוסיה ועם הנשיא פוטין כדי לנגח את מדיניותם ותרומתה (לכאורה) להערכתו של הנשיא פוטין כי ביכולתו להשיג את יעדיו המבוקשים באוקראינה.

מבחינת ישראל, הזמנתה לכינוס שערך שר ההגנה האמריקאי בגרמניה מעידה כי הממשל רואה בה חוליה במאמצים הבינלאומיים לסייע לאוקראינה. סביר שככל שהמערכה תתארך

והאוקראינים יזדקקו לסיוע צבאי נוסף, יגבר הלחץ על ישראל לתרום את חלקה. נראה כי לפי שעה, הממשל האמריקאי, ובעיקר הנשיא ביידן, החליט שלא להתעמת עם ממשלת ישראל על רקע ניסיונותיה לשמור ככל האפשר על עמדה מאוזנת ולהימנע מלקחת חלק במאמץ הבינלאומי לחזק צבאית את אוקראינה. עם זאת, לטווח הרחוק יש לקחת בחשבון כי למדיניות ישראל במלחמה באוקראינה, עלולות להיות השלכות שליליות על הלך הרוח בושינגטון, בממשל ובקונגרס, כלפיה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט